

DISKUSIJA. RECENZIJOS

DĖL LIETUVIŠKO „MARSELJETĖS“ PAVADINIMO

Naktį iš 1792 m. balandžio 25 į 26 d. jaunas Strasburgo garnizono artilerijos karininkas Ružė de Lilis (Rouget de Lisle), kuris, A. de Liamartino (A. de Lamartine) žodžiais, kovą mėgo kaip kareivis, o revoliuciją — kaip mąstytojas, sukūrė „Reino armijos karo dainą“, prasidedančią žodžiais „Allons, enfants de la patrie...“ Ši daina sparčiai plito, o labiausiai ją išgarsino Marselio savanoriai. Dėl to gana greit ji imta vadinti „Marseliečių himnu“ („l'Hymne des Marseillais“), arba tiesiog „Marselietė“ („La Marseillaise“). Su pastaruoju vardu ji ir įėjo į istoriją. Netrukus „Marselietė“ buvo paskelbta respublikos himnu, tačiau restauracijos ir antrosios imperijos laikais ji buvo uždrausta, kol pagaliau 1879 m. vėl pasidarė ir iki šiol tebėra Prancūzijos valstybinis himnas.

Būdama didžiai patriotiška, žadinanti kovotojų drąsą ir laisvės troškimą, „Marselietė“ plito ir už Prancūzijos sienų. Jos muzikos ir žodžių motyvais buvo kuriamos revoliucinės darbininkų dainos. Vieną tokią dainą, P. Lavrovo parašytą „Darbininkų marselietę“, nuo XIX a. devintojo dešimtmečio labai mėgo Rusijos darbininkai ir revoliucingieji inteligentai. Į lietuvių kalbą ši daina buvo laisvai išversta šio šimtmečio pradžioje Juozo Baltrušaičio, pasirašinėjusio J. Mėmelės slapyvardžiu, ir vadinosi tai „Darbininkų giesmė“ (Mėmelė, 1904, p. 12–14), tai „Darbininkų marselietė“ (Revoliucijos dainos, 1905, p. 7–8), tai tiesiog „Marselietė“ (Revoliucijos dainos, 1918, p. 5–6), tai dar kitaip. Pirmoji J. Mėmelės vertimo (gal tiksliau sekimo) eilutė yra „Atsisakom nuo senojo svieto“.

Anuo metu marselietėmis vadinamų revoliucinių dainų buvo ir daugiau — be minėtosios „Darbininkų marselietės“, yra žinomos dar „Komunistų marselietė“, „Jaunimo marselietė“, „Lietuvių marselietė“ ir kt. Tad revoliucinėje poezijoje žodis *marselietė* pasidarė bendrinis. Juo vadinamas revoliucinės kovos himnas, iškilminga revoliucinė daina, sukurta prancūzų „Marselietės“ motyvais. Įdomu, kad „Revoliucijos dainų“ rinkinelyje, išleistame 1905 m. Londone (?), tuoj po „Internacionalo“ įdėtos iš eilės trys marselietės — prancūziškosios „Marselietės“ vertimas ir du P. Lavrovo „Darbininkų marselietės“ vertimai-sekimai — J. Baltrušaičio „Darbininkų Marselietė“ (pasirašyta slapyvardžiu J. Mėmelė) bei V. Mickevičiaus-Kapsuko „Lietuvių Marselietė“ (pasirašyta slapyvardžiu *Revoliūcijonierius*). Tai, be abejo, rodo ir šių dainų reikšmingumą, ir jų populiarumą.

Dabartinėje literatūrinėje lietuvių kalboje žodis *marselietė* paprastai pateikiamas kaip bendrinis daiktavardis (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, 1954, p. 444; Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, 1972, p. 385; Lietuvių kalbos žodynas, 1966, t.

7, p. 877; Tarptautinių žodžių žodynas, 1951, p. 427; Tarptautinių žodžių žodynas, 1969, p. 480; Tarptautinių žodžių žodynas, 1985, p. 305; Lietuvių–prancūzų kalbų žodynas, 1962, p. 304; Prancūzų–lietuvių kalbų žodynas, 1957, p. 328; Prancūzų–lietuvių kalbų žodynas, 1976, p. 568; Lietuvių–rusų kalbų žodynas, 1971, p. 378; Rusų–lietuvių kalbų žodynas, 1967, t. 1, p. 458; Rusų–lietuvių kalbų žodynas, 1983, t. 2, p. 182; Anglų–lietuvių kalbų žodynas, 1978, p. 496; Vokiečių–lietuvių kalbų žodynas, 1972, p. 603; Italų–lietuvių kalbų žodynas, 1983, p. 417 ir kitur). Tuo daiktavardžiu paprastai žymima tik prancūzų „Marselietė“ (taip šio žodžio reikšmė apibūdinta „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“, „Lietuvių kalbos žodyne“ ir pokariniuose tarptautinių žodžių žodynuose). Tačiau *marselietės* laikymas tik bendrinio daiktavardžiu ir toks jo reikšmės aiškinimas nėra tikslus, nors taip daroma ir kai kuriose kitose kalbose. Kai to žodžio reikšmė aiškinama taip, kad tai yra „prancūzų revoliucijos daina, sukurta 1792 m., virtusi Prancūzijos nacionaliniu himnu“ (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, 1972, p. 385), tai turimas galvoje kalbamos dainos, dabar Prancūzijos valstybinio himno, pavadinimas, kuris, be abejo, rašytinas taip pat, kaip ir visi kiti kūrinių pavadinimai – „*Marselietė*“. Kas kita yra, kai turimi galvoje „Marselietės“ sekimai, kai juos žymintis žodis *marselietė* turi reikšmę „Marselietės“ motyvais sukurta revoliucinė daina“. Tokiais atvejais kalbamas žodis pagrįstai rašomas kaip ir visi kiti bendriniai daiktavardžiai – *marselietė*.

Beje, dvi *marselietės* reikšmės buvo skiriamos prieš pusšimtį metų išleistame „Tarptautinių žodžių žodyne“ (1936, p. 600): „1. Prancūzų revoliucijos himnas, sukurta 1792 Rouget de Lisle; dabar Prancūzijos tautinis himnas; 2. rusų ir kt. revoliucinė daina, dainuojama marselietės motyvu“. Tik tame žodyne šios dvi reikšmės neišskirtos rašybos atžvilgiu¹. „Mažojoje lietuviškojoje tarybinėje enciklopedijoje“ (1968, t. 2, p. 519) ir „Lietuviškojoje tarybinėje enciklopedijoje“ (1981, t. 7, p. 267) įdėtas tik tikrinio daiktavardžio „*Marselietė*“ straipsnis, bet čia minimas ir P. Lavrovo sekimas „Darbininkų marselietė“ bei jo vertimas į lietuvių kalbą. Šiame ir kituose sudėtiniuose pavadinimuose žodis *marselietė* rašomas kaip bendrinis daiktavardis (mažąja raide). To žodžio bendrinė „revoliucinės dainos“ reikšmė yra iškeliama ir kai kurių kitų kalbų žodynuose, pavyzdžiui, „Trumpame etimologiniame čekų kalbos žodyne“ (Holub, Lyr, 1967, p. 304), o akademinio dabartinės literatūrinės rusų kalbos žodyno lizde *Марсельёза* išskirtas perkeltinis šio žodžio vartojimas, kai kalbama apie revoliucinę dainą apskritai (Словарь современного русского литературного языка. 1957, т. 6, с. 643).

Toliau rūpi bent glaustai žvilgtelėti į „La Marseillaise“ lietuviškųjų atitikmenų istoriją, pagvildinti, kaip atsirado pavadinimas „Marselietė“, kokia jo tradicija ir ko verti viename kitame šaltinyje pavartoti kitokie to pavadinimo variantai. Tai aktualu ir dabartinei kalbos praktikai, nes ir dabar kartkartėmis dar suabejojama, ar tikrai lietuviškai turi būti sakoma ir rašoma „*Marseliētė*“ bei *marseliētė*.

Prancūzų kalboje *La Marseillaise* „Ružė de Lilio sukurta Prancūzijos valstybinis himnas“ paprastai yra skiriama kaip atskira žodžių *marseillais*, *-e* (tariama:

¹ Išsamiai skiriant žodžio *marselietė* reikšmes, žinoma, neužmirština ir dar 1923 m. greta „prancūzų revoliucinė daina iš 1792 m.“ išskirta reikšmė „Marselio miesto gyventoja“ (Svetimų ir tarptautiškų žodžių žodynėlis. 1923, P. 59).

marseje, marsejez), būdvardžio ir daiktavardžio, reikšmė (Larousse de la langue française, p. 1114). Būdvardis *marseillais*, -e su priesaga -ais, -e yra išvestas iš Marselio miesto vardo (*Marseille*) ir reiškia „iš Marselio, susijęs su Marseliu“. Lietuviškai tai išreiškiama žodžiais *marseliškas*, -a ar pagal dabartinius polinkius greičiau *marselietiškas*, -a, nors tarp jų yra tam tikras reikšmės skirtumas. Su tokia pat priesaga yra išvesti ir asmenų pavadinimai pagal jų kilimo bei gyvenamąją vietą *marseillais* m „marselietis“ ir *marseillaise* f „marselietė“.

Tikslus etimologinis *La Marseillaise* reikšmės apibūdinimas yra „daina iš Marselio“ (Holub, Lyr, 1967, p. 304) arba „marseliečių daina“. Pirmieji tos dainos bei jos sekimo vertėjai į lietuvių kalbą pavadinimą sudarė pagal prancūziškąjį daiktavardinį pavyzdį – „*Marselietė*“, nors buvo įmanomas ir būdvardinis pavadinimas „*Marseliškoji*“ ar „*Marselietiškoji*“. 1905 m. išleistame „Revoliucijos dainų“ rinkinelyje – galbūt tai pirmoji prancūziškosios „*Marselietės*“ vertimo publikacija, nes manoma, kad ji išversta 1905 m. (Kubilius, 1958, p. 210; Dar žr.: Lietuviškoji tarybinė enciklopedija, 1981, t. 7, p. 267) – šis pavadinimas parašytas *Marselietė* (Revoliucijos dainos, 1905, p. 4). Galimas daiktas, kad vertėjus (ir sekėjus) veikė ir lenkiškas „*Marselietės*“ vadinimas „*Marsyljanka*“ (Encyklopedyja powszechna, 1864, t. 18, p. 47) ar „*Marsyljanka*“ (Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna, t. 10, p. 58)², sudarytas iš lenkiško Marselio vardo *Marsylia* (pagal dabartinę rašybą). Be to, įtakos galėjo turėti ir anuomet populiarios revoliucinės lenkų dainos „*Warszawianka*“ (Wielka encyklopedia powszechna, 1969, t. 12, p. 127) analogija³. Pastarosios dainos vertimas minėtame revoliucinių dainų rinkinelyje įdėtas tuoj po marseliečių ir pavadintas „*Varšuvietė*“ (Revoliucijos dainos, 1905, p. 11; knygelės turinyje rašoma „*Varšavietė*“). Kad šimtmečio pradžios revoliucinėje lietuvių poezijoje su priesaga -ietė sudaryti pavadinimai buvo populiariūs, rodo ir į J. Baltrušaičio [Mėmelės] 1904 m. rinkinį įdėtas eilėraštis „*Vilnietė*“ (Mėmelė, 1904, p. 5), prasideantis žodžiais „*Pakelkim drąsiai mus papartį...*“ Beje, šiame eilėraštyje nesunku išvelgti kai kuriuos „*Varšuvietės*“ motyvus – pirmieji žodžiai „*Kelkim augštin mūsų vėliavą drąsiai...*“ (Revoliucijos dainos, 1905, p. 11), lenkiškai „*S'miało podnieśmy sztandar nasz w górę...*“

Kiek vėliau, trečiajame dešimtmetyje, išleistuose tarptautinių žodžių žodynėliuose „*Marselietės*“ rašymas ir net lietuvinimas kiek įvairavo. 1923 m. Šiauliuose išleistame „Svetimų ir tarptautiškų žodžių žodynelyje“ rašoma *Marseljetė*; beje, čia šio žodžio reikšmės apibūdintos taip: „francuzų revoliucinė daina iš 1792 m.; Marselio miesto gyventoja“ (M. ir S., 1923, p. 59). Dabartiniu požiūriu toks rašymas nepateisinamas – darybos pamatas lietuviškai juk vadinasi *Marselis*, tad j atsira-

² Dabar lenkų kalba rašoma „*Marsyljanka*“ (Wielka encyklopedia powszechna, 1966, t. 7, p. 74; Słownik wyrazów obcych, 1971, p. 456; Lenkų – lietuvių kalbų žodynas, 1964, p. 212; Lenkų – lietuvių kalbų žodynas, 1979, p. 256).

³ Beje, lenkų pavadinimas „*Warszawianka*“ irgi yra atsiradęs ne be prancūzų kalbos įtakos. Mat, be revoliucinės dainos, sukurtos XIX a. pabaigoje, yra pusšimčių metų ankstesnė to paties pavadinimo patriotinė lenkų daina, kurios originalas buvo parašytas prancūziškai – „*La Varso-vienne*“ (Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna, t. 18, p. 47; Wielka encyklopedia powszechna, t. 12, p. 127).

dimas prieš priesagą visai nepagrįstas. Po metų išėjusiame J. Norkaus „Svetimų ir nesuprantamų žodžių žodynelyje“ pateiktas visai kitas aplietuvintas variantas – *Marsaljeza* „prancūzų respublikoniškas revoliucinis liaudies himnas, kurį sustatė Ruže-de-Lil 25 balandžio 1792 m. Didžiosios Prancūzų revoliucijos metais. Dabar – prancūzų tautinis himnas“ (Norkus, 1924, p. 55).

J. Norkaus teikiamas rašymas *Marsaljeza* yra artimas kai kuriose kitose kalbose įprastam „Marselietės“ vadinimui, pvz.: rusų *Марсельёза* (Словарь русского языка, 1986, t. 2, c. 230), baltarusių *Марсельёза* (Тлумачальны слоўнік беларускай мовы, 1979, t. 3, c. 112), čekų *Marseillaisa* (tariama: marsejéza; Чешско – русский словарь, 1973, t. 1, c. 374), bulgarų *марсилёза* (Бернштейн, 1975, c. 309), giminaičių latvių *marseljēza* (Bojāte, Subatnieks, 1964, p. 377; Balkevičius, Kabelka, 1977, p. 370; Latviešu literārās valodas vārdnīca, 1984, t. 5, p. 98) ir net tolimose estų „*Marseljees*“ (Lõugas, 1969, p. 171) bei suomių *marseljeesi* (Финско-русский словарь, 1975, c. 363) kalbose. Tai, kad aplietuvinta su galūne *-a*, matyt, bus lėmusios artimiausių kaimynų slavų kalbos, pirmiausia turbūt rusų kalba, nes šiaip prancūzų kalbos daiktavardžiai, turintys priesagą *-aise*, patekę į lietuvių kalbą, dažniau, rodos, pasidaro vyriškosios giminės žodžiais, plg. *majonezas* (iš pranc. *mayonnaise* f.), *polonezas* (iš pranc. *polonaise* f). Tiesa, ir vėlgi ne be artimesnių kaimynų tarpininkavimo. Bet tai jau kitas dalykas. Nei „Marsaljeza“, nei kiti kokie panašaus pobūdžio variantai (tiksliau gal būtų buvę „Marseljezė“ ar „Marsejezė“) lietuvių kalboje neišplito ir šiandien gali būti minimi tik kaip buvusių realių ar nerealizuotų, bet galimų šio žodžio aplietuvinimo variantų istorijos smulkmenos.

Iki šių dienų retkarčiais pavartojamas dar vienas, visai netikėtas „Marselietės“ aplietuvinimo variantas. Tai „*Marseljetė*“ (Kubilius, 1958, p. 210; Lietuvių literatūros istorija, 1958, t. 2, p. 535) ir *marseljètė* (Lietuvių kalbos tarties žodynas, 1985, p. 177). Šis variantas bandomas diegti į literatūrinės kalbos vartoseną (tai rodo jo dėjimas į tarties žodyną), bet jis vis dėlto atmestinas.

Kodėl negalima priimti *marseljètės*? Visų pirma dėl to, kad ta *marseljètė* yra dirbtinis žodis, nei šaltinio (prancūzų kalbos), nei galimų tarpininkų (rusų, lenkų, vokiečių) kalbų vartojamų žodžių neatitinkantis pramanas. Mažybinė priesaga *-etė* (iš prancūzų kalbos *-ette*), kurią turi, pavyzdžiui, kad ir iš tos pačios prancūzų kalbos paplitęs žodis *šansonetė* „dainelė“, visai netinka „Marselietei“, tai netrumpai, iškilmingai dainai ir Prancūzijos himnui, naujai vadinti. Be to, kodėl *marseljètė*, o ne *marseletė*, jei jau bandoma lietuvių kalboje kurti neva tarptautinį kitos tautos himno pavadinimą? Visai aišku, kad žodis *marseljètė* nei kurios svetimos (kad būtų galima laikyti skoliniu), nei savo (kad būtų galima laikyti įprastu vėdiniu) kalbos duomenimis nepagrįstas.

Istorijos pakeisti negalima. Galima tik įvairiai ją aiškinti. Į revoliucinės lietuvių poezijos, taip pat ir į pačios lietuvių kalbos istoriją garsioji prancūzų daina ir valstybinis himnas „La Marseillaise“ įėjo „Marselietės“ vardu. Tuo pačiu žodžiu buvo vadinamos, kaip ir kaimynų tautose, ir „Marselietės“ motyvais sukurtos ar perkurtos revoliucinės dainos – „Darbininkų marselietė“, „Lietuvių marselietė“ ir kt. Tad čia akivaizdus įsigalėjimo, tradicijos dalykas. „Marselietės“ pavadinimas yra vartojamas visą šį šimtmetį, matyt, nuo pačių pirmųjų jos ir sekimų vertimų į lietuvių kal-

bą. Šis pavadinimas yra teikiamas norminamuosiuose aiškinamuosiuose, taip pat verčiamuosiuose žodynuose, vartojamas enciklopedijose ir kitokioje literatūroje. Jokio tvirtesnio pamato dabar atsisakyti šio žodžio, diegti kitus kieno nors pavartotus ar naujai sugalvojamus variantus nematyti.

Stasys, Keinys

LITERATŪRA

- Anglų–lietuvių kalbų žodynas / Sud. A. Laučka, B. Piesarskas, E. Stasiulevičiūtė. 2 leid. V., 1978.
- Balkevičius J., Kabelka J. Latvių–lietuvių kalbų žodynas. V., 1977.
- Bojāte A., Subatnieks V. Lietuvišu-latviešu vārdnīca. Rīgā, 1964.
- Dabartinės lietuvių kalbos žodynas / Ats. red. J. Kruopas. V., 1954.
- Dabartinės lietuvių kalbos žodynas / Ats. red. J. Kruopas. II papild. leid. V., 1972.
- Encyklopedia powszechna. Warszawa, 1864. T. 18.
- Holub J., Lyer S. Stručný etymologický slovník jazyka českého. Praha, 1967.
- Karsavina I., Kairiūkštytė E. Lietuvių–prancūzų kalbų žodynas. V., 1962.
- Kubilius V. Revoliucinė lietuvių poezija 1890–1907 metais // Literatūra ir kalba. V., 1958. T. 3.
- Larousse de la langue française / Lexis. Paris, [1979].
- Latviešu literārās valodas vārdnīca. Rīgā, 1984. 5. sēj.
- Lenkų–lietuvių kalbų žodynas / Sud. V. Vaitkevičiūtė. V., 1964.
- Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. V., 1981. T. 7.
- Lietuvių kalbos tarties žodynas / Sud. V. Vitkauskas. V., 1985.
- Lietuvių kalbos žodynas / Ats. red. J. Kruopas. V., 1966. T. 7.
- Lietuvių literatūros istorija / Red. K. Korsakas. V., 1958. T. 2.
- Lyberis A. Lietuvių–rusų kalbų žodynas. V., 1971.
- Lõugas V. Leedu – eesti sõnaraamat. Tallinn, 1969.
- Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija. V., 1968. T. 2.
- Mémelė J. Pirmosios Gegužės balsai. Londonas [?], 1904.
- M. ir S. Svetimų ir tarptautiškų žodžių žodynėlis. Šiauliai, 1923.
- Norkus J. Svetimų ir nesuprantamų žodžių žodynėlis. K., 1924.
- Petrauskas V. Italų – lietuvių kalbų žodynas. V., 1983.
- Prancūzų – lietuvių kalbų žodynas / Sud. E. Juškienė, M. Katilienė, K. Kaziūnienė, D. Šlapoberskis. V., 1957.
- Prancūzų–lietuvių kalbų žodynas / Sud. A. Juškienė, M. Katilienė, K. Kaziūnienė. V., 1976.
- Revoliucijos dainos. Londonas [?], 1905.
- Revoliucijos dainos. V., 1918.
- Rusų–lietuvių kalbų žodynas / Reng. V. Baronas, V. Galinis. V., 1967. T. 1.
- Rusų–lietuvių kalbų žodynas / Sud. Ch. Lemchenas. V., 1983. T. 2.
- Słownik wyrazów obcych PWN. – Warszawa, [1971].
- Šlapoberskis D. Vokiečių–lietuvių kalbų žodynas. 2 leid. V., 1972.
- Tarptautinių žodžių žodynas / Ats. red. V. Kvietkauskas. V., 1985.
- Tarptautinių žodžių žodynas / Sud. K. Boruta, Pr. Čepėnas, A. Sirutytė-Čepėnienė. Red. J. Žiugžda. K., [1936].
- Tarptautinių žodžių žodynas / Vert. O. Doveikienė, J. Kabelka, Ch. Lemchenas. V., 1969.
- Tarptautinių žodžių žodynas / Vert. O. Katinskaitė, Ch. Lemchenas, J. Talmantas. V., 1951.
- Vaitkevičiūtė V. Lenkų–lietuvių kalbų žodynas. V., 1979.
- Wielka encyklopedia powszechna. Warszawa, [1966]. T. 7; [1969]. T. 12.
- Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna. Kraków. T. 10, 18.
- Бернштейн С. Б. Болгарско-русский словарь. М., 1975.
- Словарь русского языка / Под ред. А. П. Евгеньевой. 3-е изд., стереотип. М., 1986. Т. 2.

- Словарь современного русского литературного языка. М.; Л., 1957. Т. 6
 Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. Мінск, 1979. Т. 3.
 Финско-русский словарь / Сост. Й. Вахрос, А. Щербаков. М., 1975.
 Чешско-русский словарь / Под ред. Л. В. Копецкого, Й. Филиппа, О. Лешки. М.; Прага, 1973. Т. 1.

KIETOJO *r* TARIMAS VIETOJ MINKŠTOJO ŽEMAIČIŲ ŠNEKTOSE

1. Priebalsio *r* kietinimas prieš priešakinės eilės balsius yra kai kurių rytų ir pietų aukštaičių dėsninga fonetikos ypatybė. Ji išsamiai aprašyta Z. Zinkevičiaus (1966, p. 165–166, 519) bei Ž. Urbanavičiūtės (1970, p. 61–65; 1971, p. 55–69), žr. LKA II 87 žem.

Žemaičių šnektose tam tikro kietojo ir minkštojo *r* varijavimo taip pat esama. Tai faktiškai visai kitokio tipo „kietinimas“ ar „minkštinimas“ negu aukštaičių tarmėje, nes žemaičių šnektas apima vadinamasis jotinis *r* minkštėjimas ir šitaip suminkštėjusių priebalsių keitimas kietaisiais.

Šitoks žemaičių tarmės fonetinis reiškinys yra jau atkreipęs mūsų dialektologų dėmesį (Зинкявичюс, 1973, p. 93–97). Konkrečių faktų nemažai mini Z. Zinkevičius, stengdamasis nurodyti ir geografiją (Zinkevičius, 1968, p. 153–156). Panašiai apie tai rašo ir V. Grinaveckis, daugiau dėmesio skirdamas minkštojo *r* tarimui ir to dėsno geografijai, pateikdamas daug faktų, kur matyti įvairios analogijos / *dřâuks* – *driáužas* „draugas“, *ūždřāudę* – *ūzdriaudė* ir kt. / (Grinaveckis, 1973, p. 313–316), kartu pabrėždamas, kad tai kai kur „be abejo, yra naujas reiškinys“ (Grinaveckis, 1973, p. 316). Šiuo fonetikos dalyku dabar susidomėjo ir A. Girdenis, ypač atkreipęs dėmesį į dažną kietojo *r* tarimą šiaurės rytų žemaičių (dūnininkų varniškių) šnektose, kur „toks visiškai reguliarus [išretinta A. Girdenio] reiškinys gali būti tik fonetinės kilmės“ [išretinta A. Girdenio] (Girdenis, 1980, p. 34). Gaila, žinoma, kad šito reiškinio nesiekė išaiškinti „Lietuvių kalbos atlasas“, tokio klausimo nebuvo įtraukta į programą (atskiri žodžiai *trobà*, *riogsóti* gali išsamiai neparodyti to dėsno veikimo geografijos).

2. Rašant „Šiaurės rytų dūnininkų šnektų žodyną“ (Vitkauskas, 1976) ir šiaip tyrinėjant pietų žemaičių tarmę, susikaupė iš tiesų gana daug pavyzdžių, kur kamieno **rīā*, **rīau*, **rīu*, **rīū*, **rīō* garsų junginiai, skirtingai nuo bendrinės kalbos, aukštaičių ir netgi žemaičių šnektų, daugelyje tyrinėtų tarmių yra pasidarę *ro*, *rau*, *ru*, *rū*, *ruo*, o ne *rio*, *riau*, *riu*, *riū*, *riuo*. Šiuo atveju norima panagrinėti, kaip daugelį tokių žodžių taria išsamiau tyrinėtų Kuršėnų (Šiaulių r.), Vidsodžio, Užvenčio (Kelmės r.), Pāvandenės, Vieکشālių (Telsių r.) šnektų žemaičiai dūnininkai (varniškiai).

Ten užfiksuota: *braū.nà* Krš, Užv, Vds || *brāūnà* Pvn, Vkšn „briauna“, *grā.u-t'ī* Krš || *grā.ut'ē* Pvn, Užv, Vds, Vkšn „griauti“, *graus't'īn'īs* Krš || *graus't'īn'īs* Pvn, Užv, Vds, Vkšn „griauštinis, perkūnija“, *gruov'īms* Krš || *gruov'ēms* Užv, Vds || *gruov'ē.ms* Pvn, Vkšn „griovimas“, *gruv'īēsā* Krš || *grōv'īēsā* Pvn, Vkšn „griuvėsiai“, *grūt'ī* Krš || *grūt'ē* Pvn, Užv, Vds, Vkšn „griūti“, *gruv'īn'iet'ī* Krš || *grōv'ē-n'iet'ē* Pvn, Užv, Vds, Vkšn „griuvinėti“, *gruov'ī's* Krš || *gruov'ī's* Pvn „griovys“, *karū'm'en'ī* Krš || *karū'm'en'ē* Pvn, Užv, Vds, Vkšn „kariuomenė“, senosios kartos